

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภารกิจหลักที่สำคัญยิ่งของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรพยาบาลเข้าสู่การประกอบวิชาชีพ โดยมุ่งหวังให้ได้ผลผลิตเป็นบัณฑิตพยาบาลที่ดีมีคุณภาพเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม สามารถให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชนในทุกภาวะสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้บริการครอบคลุมด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสภาพ

การบริการสุขภาพอนามัยที่ดีนั้น จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ถูกต้องและทันสมัย บุคลากรพยาบาลที่ปฏิบัติงานในทุกระดับจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ที่เป็นปัจจุบัน ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และสามารถนำความรู้มาพัฒนาบริการให้มีคุณภาพตอบสนองความต้องการของประชาชนและสังคมได้ (ทัศนวิทย์ บุญทอง, 2540 : 33) จะเห็นว่าการให้บริการพยาบาลที่ดีมีคุณภาพ ย่อมมีปัจจัยมาจากการผลิตและการใช้บุคลากรพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ (ประพนธ์ โอทกานนท์, 2543 : 3) ฉะนั้นผู้ที่ประกอบวิชาชีพการพยาบาล จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในศาสตร์ทางการพยาบาลเป็นอย่างดี มีทักษะเพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีมาตรฐาน มีความสามารถในการให้การพยาบาลอย่างมีคุณภาพ มีเจตคติที่ดีและมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพการพยาบาล การเป็นบัณฑิตพยาบาลที่ดีมีคุณภาพเป็นที่พึงประสงค์นั้น นอกจากมีองค์ประกอบด้านการเป็นผู้มีการศึกษา มีความรู้ความสามารถด้านการพยาบาลแล้ว บัณฑิตพยาบาลจะต้องเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ใฝ่รู้กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ทำงานกับผู้อื่นได้ เป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต และรักษาวินัยบรรณของวิชาชีพอย่างเคร่งครัด

เสียงสะท้อนถึงปัญหาหรือคุณภาพของบัณฑิตพยาบาลที่เปลี่ยนแปลงไป จากผู้ให้ผลผลิตที่ไม่มีความพึงพอใจในคุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาลเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องความรู้ทางทฤษฎี ทักษะ และประสบการณ์ขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นซึ่งเป็นที่ยอมรับและคาดหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว บัณฑิตพยาบาลควรจะรู้และปฏิบัติได้ถูกต้อง การไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติที่เหมาะสม การไม่สามารถคิดวิเคราะห์รวมทั้งการประยุกต์ความรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารไม่เพียงพอ ขาดวินัยในการยอมรับและเคารพกฎเกณฑ์ตลอดจนการปฏิบัติตามกฎกติกาหรือข้อตกลงต่าง ๆ ของหน่วยงานหรือสังคม เป็นต้น และจากการที่วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์

ตั้งแต่วาระแรกเกิดจนวาระสุดท้าย ถ้าบัณฑิตพยาบาลมีคุณภาพต่อยลงแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพ การบริการ หน่วยงาน และภาพลักษณ์ของวิชาชีพเป็นอย่างยิ่ง (สิริยา สัมมาวาท, 2540 : 233) นอกจากนี้ การเพิ่มการผลิตบุคลากรพยาบาลมากขึ้นทั้งด้านจำนวนและระดับการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามนโยบายของ รัฐ เป็นเหตุให้สภาพการขาดแคลนบุคลากรพยาบาลลดลง ฉะนั้น บัณฑิตพยาบาลที่มีความรู้ความสามารถ เชิงวิชาการสูง หรือมีความแข็งแกร่งทางวิชาการ และมีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลอย่างเพียงพอ มี มนุษยสัมพันธ์ดี ตลอดจนมีความเป็นผู้นำในการโน้มน้าวใจผู้อื่นให้ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย จึงจะเป็น ที่ต้องการของตลาด และสามารถแข่งขันกับบัณฑิตพยาบาลจากต่างสถาบันได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การผลิตบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ จึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบของ สถาบันการศึกษาโดยตรง ที่จะต้องพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสามารถผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มี ศักยภาพสูง สามารถให้บริการด้านสุขภาพอนามัยหรือบริการพยาบาลได้อย่างสอดคล้องและสนองตอบต่อ ความต้องการของสังคมและระบบบริการสุขภาพไทยที่พึงประสงค์

คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ เริ่มจัดการศึกษาพยาบาลมาตั้งแต่ พ.ศ. 2466 เมื่อครั้งยังเป็นโรงเรียนฝึกหัดนางพยาบาลแมคคอร์มิค ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา พยาบาล จึงได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการศึกษาหลายครั้งเพื่อให้รับกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม และทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมุ่งหวังที่จะผลิตบัณฑิตที่สามารถรับใช้สังคม อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ เริ่มจากหลักสูตรประกาศนียบัตรการพยาบาลและผดุงครรภ์ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (การพยาบาลและผดุงครรภ์) จนถึงหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 และ ยังไม่เคยมีการติดตามผลบัณฑิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตเลย

เพื่อให้ทราบว่าการจัดการศึกษาพยาบาลเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ และผลผลิต เป็นที่พึงประสงค์ตรงกับความต้องการของผู้ใช้เพียงไร รวมทั้งบัณฑิตมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักสูตร การจัดการ การเรียนการสอน ทางคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ จึงจัดให้มีการประเมินผลผลิต ของสถาบันขึ้น โดยติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต 3 รุ่นแรกของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ที่ สำเร็จการศึกษาจากสถาบัน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2540-2542 ในด้านความรู้และทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล ด้านความเป็นผู้นำ และด้านมนุษยสัมพันธ์ของบัณฑิต และให้ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตซึ่งเปรียบเสมือนผู้ใช้ เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบัณฑิตซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชา ว่ามีคุณลักษณะตามที่มุ่งหมายไว้ มากน้อยเพียงใด เพราะข้อมูลย้อนกลับจากมุมมองของผู้ใช้บัณฑิตเป็นข้อสรุปสำคัญในการประเมินผลผลิต ของหลักสูตรและคุณภาพของบัณฑิต (Ryan & Hodson, 1992 : 199, 202) และให้ผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็น บัณฑิตพยาบาลได้มีโอกาสประเมินตนเองร่วมด้วยจะช่วยให้การประเมินผลเนชัดยิ่งขึ้น

ผลที่ได้จากการศึกษาค้างนี้ จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อผลผลิตคือบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณภาพยิ่งขึ้นและเป็นที่พึงประสงค์ ของทุกหน่วยงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตพยาบาลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเอง
2. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาล
3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตกับบัณฑิตพยาบาลในเรื่องการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาล

4. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาลที่หน่วยงานต้องการ
5. ศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตพยาบาลเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

คำถามการวิจัย

1. บัณฑิตพยาบาลที่ปฏิบัติงานในสถานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเองอย่างไร
2. ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตที่ปฏิบัติงานในสถานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาลอย่างไร
3. ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตและบัณฑิตพยาบาล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาล แตกต่างกันหรือไม่
4. ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต ต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณลักษณะอย่างไร
5. บัณฑิตพยาบาลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นบัณฑิตพยาบาลที่สำเร็จหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ระหว่างปีการศึกษา 2540-2542
2. ติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตพยาบาลเฉพาะในเรื่องความรู้และทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล ความเป็นผู้นำ และมนุษยสัมพันธ์

นิยามศัพท์ของการวิจัย

บัณฑิตคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ

หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต จากคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ปีการศึกษา 2540-2542 ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ที่โรงพยาบาลแมคคอร์มิค โรงพยาบาลโอเวอร์นริคและโรงพยาบาลอื่น ๆ

ผู้บังคับบัญชา

หมายถึง บุคคลที่อยู่ในตำแหน่งหัวหน้างานหรือผู้เหนือยศ คือ หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล ผู้ตรวจการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย และผู้ช่วยหัวหน้าหอผู้ป่วย ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถานที่เดียวกันกับบัณฑิตพยาบาล

การติดตามผล	หมายถึง	การเก็บรวบรวมข้อมูลการประกอบอาชีพและการติดตามความก้าวหน้าของบัณฑิตในการปฏิบัติงาน โดยติดตามสอบถามจากบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา
การปฏิบัติงาน	หมายถึง	ความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่ต้องใช้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล ความเป็นผู้นำ และมนุษยสัมพันธ์ ขณะปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น
ความรู้และทักษะ	หมายถึง	ความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตฯ และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านบริการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว ชำนาญและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถวัดได้โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
ความเป็นผู้นำ	หมายถึง	ความสามารถของบัณฑิตในการโน้มน้าว จูงใจ ชักชวนหรือนำผู้อื่นให้ร่วมมือกันดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถวัดได้โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
มนุษยสัมพันธ์	หมายถึง	ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความรักใคร่ชอบพอกและความเข้าใจอันดีต่อกัน เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ซึ่งสามารถวัดได้โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
หลักสูตร	หมายถึง	หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537
การจัดการเรียนการสอน	หมายถึง	กระบวนการนำหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ของคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ไปใช้ในการปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การสอนที่กำหนดไว้